

معرفی سازمان اسناد و مدارک دفاع مقدس

«نگهداری اسناد، پردازش اسناد، تدوین اسناد، این‌ها خیلی مهم است، اینها [مسئولین امر] نبایستی بگذارند از دست برود، [باید] در اختیار محققین قرار بگیرد».

«اسنادی که از جنگ مانده را حفظ کنید، ورق‌ورق این نوشته‌های دستی، قطعه‌های نوار صوتی، شاید میلیون‌ها ورق کاغذ از آن وقت مانده، بعضی در مراکز مجتمع است و بعضی هم در مراکز خود این لشکرها و ... اینها را حفظ کنید، مغتنم بشمارید».

از بیانات فرمانده کل قوا امام خامنه‌ای (حفظه‌الله)

*****

سازمان اسناد و مدارک دفاع مقدس یکی از مهم‌ترین مراکز اسنادی کشور در حوزه اسناد مربوط به هشت‌سال دفاع مقدس است که زمینه‌های تشکیل آن به سال‌های اول انقلاب اسلامی ایران و جنگ تحمیلی عراق برمی‌گردد.

ستاد تبلیغات جبهه و جنگ هم‌زمان با آغاز جنگ تحمیلی از سوی دولت عراق و هم‌چنین در طول دوران دفاع مقدس در سال ۱۳۵۹ در دو بخش اسناد داخلی و خارجی با بهره‌مندی از خبرگزاری‌ها، رسانه‌های جمعی، اخبار و اطلاعات، بولتن‌ها و سازمان‌های وابسته به نیروهای مسلح ارتش، سپاه، ژاندارمری، جهاد سازندگی، بنیاد شهید و سازمان‌های بین‌المللی آغاز به کار و تا پایان دوران دفاع مقدس به مأموریت خود ادامه داده است و در کنار سایر مراکز اسنادی کشور حماسه

هشت سال دفاع مقدس را ثبت و ضبط کردند.

در سال ۱۳۸۴ ذخیره سازی رایانه ای اسناد دفاع مقدس در دستور کار مدیریت اسناد قرار گرفت و دستور تشکیل آرشیو ملی جنگ از ستاد کل نیروهای مسلح که بر اساس نامه وزارت امور خارجه به دبیر شورای امنیت ملی وقت صادر شده بود، انگیزه و گستره این کار را چند برابر کرد و پس از یک سری مکاتبات و تدابیر اصلاحی نهایتاً دستور تشکیل «مرکز ملی اسناد دفاع مقدس» از ستاد کل نیروهای مسلح ج.ا.ا. به بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش های دفاع مقدس ابلاغ و زمینه تحقق این آرمان ملی برای ایجاد مرکزیتی ملی جهت دستیابی متمرکز، بهینه و موثق به اطلاعات مرتبط به حماسه هشت سال دفاع مقدس را فراهم ساخت. در سال ۱۳۹۳ با ابلاغ ریاست محترم ستاد کل نیروهای مسلح سازمان اسناد و مدارک دفاع مقدس تشکیل شد.

این مرکز پس از دفاع مقدس با رویکرد و مأموریتی جدید به جمع آوری، نگهداری و مستندسازی اسناد به جای مانده از آن دوران تحت عنوان مرکز اسناد در معاونت تحقیقات بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش های دفاع مقدس پرداخته و برابر اوامر سردار ریاست محترم ستاد کل نیروهای مسلح در هامش گردشکار ۳۱ / ۴۱۳۴ / ط مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۱۹ کلیه اسناد و مدارک کمیسیون های اسرا و مفقودین از سال ۱۳۹۲ از دفتر عمومی حفاظت اطلاعات ف.م.ک.ق به سازمان اسناد و مدارک دفاع مقدس منتقل شد.

در سال ۱۳۹۳ سازمان اسناد به استناد بند الف از ماده ۳ اساسنامه بنیاد به منظور جلوگیری از موازی کاری بین دستگاه های دولتی و نیروهای مسلح با هدف دستیابی سریع و دقیق به اطلاعات و اسناد دوران دفاع مقدس شروع به کار کرد و از مورخ ۱۳۹۴/۱۱/۲۴ بنابه حکم مسئولیت شماره ۱۴۷۷ / ۱۲ / ۱ / ۷۵۰۱۰ مورخ ۱۳۹۴/۴/۱ سردار ریاست ستاد کل نیروهای مسلح جدول سازمان اسناد و مدارک دفاع مقدس را تصویب و رسماً به بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش های دفاع مقدس ابلاغ شد.

سازمان اسناد و مدارک دفاع مقدس در طول دوره کاری خود، تحولات و تغییرات ساختاری زیر را داشته است:

- ستاد تبلیغات جنگ / معاونت تحقیقات / مرکز اسناد
- بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش های دفاع مقدس / معاونت تحقیقات / مرکز اسناد
- بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش های دفاع مقدس / پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس / مرکز ملی اسناد و کتابخانه دفاع مقدس
- بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش های دفاع مقدس / سازمان اسناد و مدارک دفاع مقدس

هدف از تشکیل این مرکز اسنادی در حقیقت، تحقیق، شناسایی، جمع آوری و تدوین آثار

مکتوب و غیرمکتوب فرهنگی، تاریخی، هنری و علمی دوران دفاع مقدس و بعد از آن در داخل و خارج از کشور با استفاده از فناوری‌های نوین و بهره‌برداری از تجارب ارزشمند سایر سازمان‌ها در جلوگیری از نابودی، تخریب و تحریف دستاوردهای دفاع مقدس تعریف شده است. این سازمان دوایر تابعه‌ای هم دارد مانند:

- دایره جمع‌آوری اسناد: گردآوری، تجمیع، سازماندهی، ساماندهی و نگهداری اسناد و مدارک دفاع مقدس.
- مرکز گنجینه ملی و کتابخانه دفاع مقدس: فراهم‌آوری کتاب و منابع کتابخانه‌ای و سازماندهی و فهرست‌نویسی منابع دایره تأمین محتوی رقمی و اطلاع‌رسانی: جمع‌آوری اسناد و مدارک رقمی، تبدیل اسناد فیزیکی به رقمی، ارائه اسناد رقمی به مراجعه‌کنندگان
- دایره ترمیم و حفاظت اسناد و مدارک: مرمت و بازسازی اسناد و مدارک در راستای سند مادر.
- دایره تاریخ شفاهی: تعیین خط‌مشی و سیاست‌های تاریخ شفاهی - هدایت، کنترل و نظارت بر انجام فعالیت‌های تاریخ شفاهی دفاع مقدس.

- دایره پژوهش، آموزش و فناوری اطلاعات: تعیین خط‌مشی و سیاست آموزش و پژوهشی اسناد، تدوین کتب مرجع اسنادی دفاع مقدس، برگزاری کارگاه‌های آموزشی و پژوهشی اسناد.
- دایره اداری مالی: مشاور ریاست سازمان در امور اداری، کارکنان جمعی و امور بودجه و اعتبارات و نیازمندی‌های سازمان.

این سازمان یکی از مراکز اسناد دفاع مقدس با آثاری منحصر به فرد می‌باشد که اطلاعات خود را در ۱۷ بانک اطلاعاتی دسته‌بندی و به شرح زیر آماده ارائه به محققان کرده است:

- بانک کتب فارسی.
- بانک کتب لاتین.
- بانک پایان‌نامه‌ها.
- بانک لوح فشرده.
- بانک تصاویر و نگاتیو.
- بانک خبرگزاری‌ها.
- بانک اسناد سازمانی.
- بانک گزیده اسناد.
- بانک جراید داخلی در دوران دفاع مقدس.
- بانک نشریات.
- بانک جراید خارجی در دوران دفاع مقدس.
- بانک مقالات فارسی.
- بانک بولتن‌های سازمانی.
- بانک جزوات.
- بانک اسناد و مدارک آزادگان.
- بانک اسناد و مدارک اسرای عراقی.
- بانک اسناد و مدارک مفقودین جنگ تحمیلی

از دیگر فعالیت‌های این سازمان که برای تحقیقات پژوهشگران بسیار ضروری است می‌توان از عملکرد در ساماندهی و ارائه خدمات زیر نام برد:

- ساماندهی ۳۹۰/۰۰۰ رکورد اسناد مکتوب از جمع ۳/۱۵۰/۰۰۰ برگ.
- ساماندهی ۸۰/۰۰۰ فرم عکس و نگاتیو از جمع ۳۵۰/۰۰۰ فرم.
- ساماندهی ۲۵/۰۰۰ دقیقه فیلم از جمع ۳۶/۰۰۰ دقیقه.

- ساماندهی ۱۴۰/۰۰۰ دقیقه صوت از جمع ۱۸۵/۰۰۰ دقیقه.
- تدوین ۲۱ عنوان کتاب تاریخ شفاهی در ۴۲۰۰۰ جلد چاپ و توزیع و ۱۰ عنوان آماده چاپ و ۲۳۰۰ ساعت فیلم و صوت تاریخ شفاهی دفاع مقدس و حدود ۶۷۰۲۹ برگ مصاحبه تاریخ شفاهی دفاع مقدس.

از دیگر اقدامات صورت گرفته در سازمان، جهت تحقق فرامین مقام معظم فرماندهی کل قوا در خصوص جمع آوری اسناد و مدارک دیداری، شنیداری اسراء عراقی و آزادگان ایرانی نیز به شرح زیر است:

- جمع آوری، تفکیک و ساماندهی بیش از ۵ میلیون برگ از اسناد و مدارک مربوط به اسرای عراقی و آزادگان سرافراز ایرانی.
- جمع آوری، تفکیک و ساماندهی ۷۰۰۰۰ قطعه عکس‌های مربوط به اردوگاه‌های اسرای ایرانی و عراقی.
- جمع آوری، تفکیک و ساماندهی تعداد ۴۵۰۰ حلقه نوارهای کاست در مورد اسرای ایرانی و عراقی.
- جمع آوری، تفکیک و ساماندهی تعداد ۳۹۴ حلقه فیلم‌های ویدیویی مرتبط با اسراء.
- جمع آوری، تفکیک و ساماندهی تعداد ۶۳۶ حلقه فیلم‌های سینمایی مورد استفاده در اردوگاه‌های اسرای عراقی.
- جمع آوری، تفکیک و ساماندهی تعداد ۷۰۰ دی‌وی‌دی فیلم‌های مصاحبه با بیش از هزار نفر از آزادگان سرافراز ایرانی.
- جمع آوری ۲۰۰ فیلم سینمایی ایرانی و خارجی با موضوع اسراء و جنگ.
- جمع آوری ۳۸۸۵ فایل صوتی از مصاحبه با بیش از ۲۰۰۰ آزاده سرافراز.
- جمع آوری بیش از ۴۰۰ عنوان کتاب در مورد اسراء ایرانی (خاطرات آزادگان سرافراز) و عراقی .
- جمع آوری بریده‌های جراید از سال ۱۳۵۹ تا سال ۱۳۸۲ در مورد اسراء و مقفودین ایران و عراق.
- جمع آوری نشریات داخلی و خارجی در مورد اسراء و مقفودین هر دو کشور.

هم‌چنین می‌توان از راهبردها و برنامه‌های پنج‌ساله سازمان اسناد و مدارک دفاع مقدس از سال ۱۳۹۴ موارد زیر را نام برد:

۱. کسب مرجعیت در حوزه اسناد و مدارک دفاع مقدس.
- ایجاد بسترهای مناسب زیر ساخت‌ها.
- جمع آوری اسناد و مدارک مکتوب و غیرمکتوب در داخل و خارج.

- ساماندهی اسناد و مدارک.
- ثبت تاریخ شفاهی ایثارگران.
- ۲. ارائه خدمات اسناد دفاع مقدس.
- ایجاد شبکه و وبگاه اطلاع‌رسانی.
- ایجاد کتابخانه گنجینه جامع دفاع مقدس.
- برپایی و مشارکت در تشکیل نمایشگاه‌های اسنادی.
- ۳. تولید و نشر اسنادی دفاع مقدس.
- تهیه و تدوین کتب مرجع اسنادی دفاع مقدس.
- تهیه و انتشار نقشه‌های مرجع دفاع مقدس.

سازمان اسناد و مدارک دفاع مقدس در چشم‌انداز پنج‌ساله خود نهادی برخاسته از دفاع مقدس با ویژگی‌های زیر بوده و اهداف، سیاست‌ها، راهبردها و برنامه‌های آن با نگاه به این چشم‌انداز تنظیم خواهد شد:

- برخورداری از سازمان دانش‌بنیان، کارآمد و پویا با نیروی انسانی متعهد و متخصص و دارای فرهنگ سازمانی مبتنی بر تعامل، هم‌افزایی و هم‌آهنگی با نهادها و سازمان‌های هم‌سنخ.
  - دارای جایگاه معتبر در پژوهش، آموزش و فناوری اطلاعات گسترش تاریخ شفاهی دفاع مقدس.
  - دارای جایگاه مرجعیت در حوزه اسناد و منابع معتبر دفاع مقدس.
  - برخورداری از گنجینه کامل و صحیح از آثار دفاع مقدس.
  - برخورداری از سامانه توانمند در مدیریت عرصه‌های مجازی در حوزه‌های اسناد و تاریخ شفاهی مرتبط با دفاع مقدس جهت اشاعه فرهنگ غنی دفاع مقدس و بهره‌برداری محققان از این گنجینه عظیم.
  - برخورداری از سامانه توانمند، معتبر و پویا در برقراری ارتباط منظم و مستمر با پیشکسوتان و نخبگان دفاع مقدس به‌منظور ثبت ناگفته‌های جنگ در قالب تاریخ شفاهی.
  - برخورداری از مرکز گنجینه‌ملی و کتابخانه دفاع مقدس.
- نمونه انتشارات سازمان

